

Životní hodnoty starověkých civilizací a environmentální krize (zimní semestr 2024)

Charakteristika kursu:

- povinně volitelný
- ukončení kursu: zápočet
- předpoklady úspěšného ukončení: přednesení referátu/prezentace nebo zpracování seminární práce (esej v rozsahu 3 až 5 stran nebo recenze v rozsahu 2 až 3 strany)

Vyučující: Doc. PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D.

Anotace:

Civilizační krize v lidské historii jsou projevem narušení ustáleného souboru hodnot, udržujících společnost v rovnováze. Cílem semináře je představit základní životní hodnoty starověkých civilizací na úrovni individuální i společenské a odpovědět na otázku, nakolik dobové společenské zřízení bylo s danými hodnotami v souladu a nakolik mohou hodnoty starověkých civilizací inspirovat současné hledání cest k trvalé udržitelnosti.

Zvláštní pozornost bude věnována environmentální etice starověkého člověka, významu skromnosti v dobových etických kodexech, jejímu dobrovolnému praktikování v životě jednotlivce i společnosti a otázce, nakolik tyto hodnoty byly s to zamezit environmentálním krizím a kolapsům, které zasáhly řadu starověkých civilizací. Základem práce v semináři bude analýza dobových literárních pramenů z oblasti mytologie, náboženství, filozofie a práva a společná diskuse vyučujících a studentů nad těmito prameny. Výuka bude doplněna filmovými projekcemi.

Obsah kursu:

1/ Civilizační krize v lidské historii a paralely se soudobou "globální krizí". Krize hodnot jako projev a důsledek civilizačních změn

2/ Nejstarší starověké státy a jejich úkoly vůči obyvatelstvu – základní charakteristika společenského zřízení ve státech starověkého Egypta, Mezopotámie, Malé Asie, Palestiny, Indie a Číny.

3/ Duchovní svět starověké společnosti a její hodnoty – svoboda, spravedlnost, autorita, humanita, stát.

4/ Sociální vztahy a ideologie skromnosti a uměřenosti ve světle náboženství starověkého Egypta a Předního východu – paralela staroegyptských, mezopotamských a starozákonních etických představ, právní ochrana sociálně slabých, etické hodnocení skromnosti a štedrosti.

5/ Východní náboženství a jejich myšlenkový svět – člověk, společnost a příroda v pojetí hinduismu, buddhismu, taoismu a islámu, dobrovolná skromnost jako součást duchovní cesty.

6/ Židovsko-křesťanský etický ideál a jeho význam pro evropskou civilizaci – osobní skromnost a štedrost vůči chudým jako základ židovsko-křesťanské etiky, "environmentální hřích" židovsko-křesťanské civilizace.

7/ Antická společnost a její instituce – řecký a římský právní řád a jeho souvislost s vyšším řádem garantovaným bohy, řecká polis a římská republika jako první pokusy o občanskou společnost.

8/ Antická etika a její proměny – starořecká aristokratická morálka, polis, její hodnotový svět a sociální úkoly, míra věcí jako základní postulát antické etiky.

9/ Helénismus – vznik univerzalistické kosmopolitní etiky, změněný obraz světa.

10/ Etika skromnosti ve světle antické mytologie, náboženství a filozofie – ideální způsob života podle řeckého náboženství a filozofie (presokratikové, Sókratés, Platón, Aristotelés, stoicismus, epikurejismus, novoplatonismus).

11/ Environmentální problémy starověkých civilizací: Nejstarší říční civilizace (srovnání Egypt – Mezopotámie). Environmentální migrace v historii (starověký Přední východ, předkolumbovské civilizace). Přírodní katastrofy a jejich vliv na vývoj starověkých civilizací. Environmentální problémy starověkého Řecka a Říma (odlesňování, degradace půdy, život ve městech).

12/ Archetyp zlatého věku – idealizace minulosti, bukolický ideál, "vita primitiva", hledání harmonie ve vztahu k přírodě a ve společnosti, nejstarší sociální utopie.

13/ Duchovní svět pozdní antiky – hodnotová krize antické společnosti, nová religiozita.

14/ Setkání antické společnosti s hodnotovým světem "barbarů".

15/ Mezi starověkem a 21.stoletím – hledání "univerzálních hodnot" v historii, paralely mezi mentalitou antického a postmoderního člověka.

Literatura:

a/ základní

Duchovní prameny života. Stvoření světa ve starých mýtech a náboženstvích. Praha: Vyšehrad 1997.

Eliade, M. *Posvátné a profánní.* Praha: Křesťanská akademie 1994.

Krejčí, J. *Lidský úděl a jeho proměnlivá tvář. Duchovní základy civilizační plurality.* Praha: Karolinum 1996.

Librová, H. *Je judaismus a křesťanství arogantní vůči přírodě?* In: Dialog Evropa XXI, 1993/2, s. 21-25.

Zlomky předsokratovských myslitelů. Vybral a přeložil Karel Hrdina. Česká akademie věd a umění, Praha 1944.

b/ doporučená

Diamond, J. *Kolaps. Proč společnosti zanikají a přežívají.* Praha: Academia, 2008.

Goldsmith, E. *Náboženství stabilní společnosti.* In: Sedmá generace, 2000/7, s. 4-7.

Hadot, P. *Plótinus čili prostota pohledu.* Praha: Oikumené 1993.

Novotný, F. *Řeční filozofové a mystici.* Praha: Společnost přátel antické kultury 1926.

Písňe pastvin a lesů. Praha: Svoboda 1977.

Platón, *Ústava.* Přeložil Radislav Hošek. Praha: Svoboda 1993.

Religion and Conservation. New Delhi: World Wide Fund for Nature-India. Full Circle 1999.

Sociální studia č.2. Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity – ročník XLVI, řada sociálně-vědná, G 39.

Toynbee, A. *Hellenism - The History of Civilization.* London: Oxford University Press 1966.

Vernant, J.P. *Počátky řeckého myšlení.* Praha: Oikumené 1995.

Vidman, L. *Od Olympu k Pantheonu.* Praha: Vyšehrad 1986.